

IX. osztály, II. forduló, megoldás
2013 / 2014 –es tanév, XIX. évfolyam

1. a(1) **Li – Mg**; - mindkettő oxigénnel csak „**normális**” oxidot képez, karbonátjaik hevítve bomlanak, **kloridjaik és bromidjaik etanolban oldódnak** és lassan **hidrolizálnak**, stb.
- a(2) **Be – Al**; mindkettő **amfoter jelleű fém, oxidjaik** rendkívül **ellenállóak**, sóik bázissal **amfoter hidroxidot** képeznek, amelyek főlős bázisban oldódnak, **halogénidjeik kovalens kötést** tartalmaznak, stb.
- a(3) **B – Si**; **félvezető** tulajdonságúak, **hidrideket** lépeznek, amelyek **levegőn instabilak, kloridjaik levegőn hidrolizálnak, oxidjaik savas** tulajdonságúak, **kovalens kötést** tartalmaznak és könnyen beépülnek (más oxidokkal együtt) az **üveges anyagokba**, stb.
 (3x0,5+3x0,75=3,75 p)
- b) - A **párok atomjainak mérete nagyon közel áll egymáshoz**, mert a csoportban lefele, míg a periódusban jobbról balra mutat növekvő tendenciát az atomtér fogat változása.
 - Hasonlóan a **párok atomjainak elektronegativitása nagyon közeli értékek**, mivel ez a tulajdonság a csoportban lefele, a periódusban jobbról balra csökken.
 Ez a **két nagyon hasonló tulajdonság az oka**, hogy az elem párok **kémiailag is nagyon hasonlóan** viselkednek. (1,25 p)

2.

Só képlete	Só képlete	Só képlete	Só képlete
Na ₂ SO ₄ (0,25 p)	CuSO ₄ (0,2 p)	CaSO ₄ (0,2 p)	(NH ₄) ₂ SO ₄ (0,25 p)
NaCl (0,2 p)	CuCl ₂ (0,25 p)	CaCl ₂ (0,25 p)	NH ₄ Cl (0,2 p)
Na ₂ CO ₃ (0,25 p)	CuCO ₃ (0,2 p)	CaCO ₃ (0,2 p)	(NH ₄) ₂ CO ₃ (0,25 p)
NaNO ₃ (0,2 p)	Cu(NO ₃) ₂ (0,25 p)	Ca(NO ₃) ₂ (0,25 p)	NH ₄ NO ₃ (0,2 p)
Na ₃ PO ₄ (0,3 p)	Cu ₃ (PO ₄) ₂ (0,4 p)	Ca ₃ (PO ₄) ₂ (0,4 p)	(NH ₄) ₃ PO ₄ (0,3 p)

3. a) – **hidroxilion**, (HO)⁻, amely a **H₂O molekulából** képződhet (megfelelő körülményeken); a **H–O kötés felszakadásakor a közös elektronpár az O-atomnál** marad, mert ez **elektronegatívabb**, mint a H-atom; $n(e^-) = 1(H) + 8(O) + 1 = 10 e^-$ (0,75 p)
- b) – **karbonátion** (CO₃)²⁻, amely a **H₂CO₃ molekulából** képződhet: O=C(O–H)₂; ebből, adott körülményeken H⁺ szakad le, magyarázat, lásd a)-nál;
 $n(e^-) = 8(O) + 6(C) + 2x8(O) + 2x1 = 32 e^-$ (0,75 p)
- c) – **nitrátion**, (NO₃)⁻, amely a HNO₃, **H–O–NO₂, molekulából** képződhet, magyarázat, lásd a)-nál; $n(e^-) = 8(O) + 7(N) + 2x8(O) + 1 = 32 e^-$ (0,75 p)
- d) – **nitrition**, (NO₂)⁻, amely a HNO₂, **H–O–N=O, molekulából** képződhet, magyarázat, lásd a)-nál; $n(e^-) = 8(O) + 7(N) + 8(O) + 1 = 24 e^-$ (0,75 p)
- e) – **szulfátion**, (SO₄)²⁻, amely a **H₂SO₄ molekulából** képződhet: O₂S(O–H)₂; ebből, adott körülményeken H⁺ szakad le, magyarázat, lásd a)-nál;
 $n(e^-) = 2x8(O) + 16(S) + 2x8(O) + 2x1 = 50 e^-$ (0,75 p)
- f) – **szulfítion**, (SO₃)²⁻, amely a **H₂SO₃ molekulából** képződhet: O=S(O–H)₂; ebből, adott körülményeken H⁺ szakad le, magyarázat, lásd a)-nál;
 $n(e^-) = 2x8(O) + 16(S) + 8(O) + 2x1 = 42 e^-$ (0,75 p)
- g) – **foszfátion**, (PO₄)³⁻, amely a **H₃PO₄ molekulából** képződhet: O=P(O–H)₃; ebből, adott körülményeken H⁺ szakad le, magyarázat, lásd a)-nál;
 $n(e^-) = 3x8(O) + 15(P) + 8(O) + 3x1 = 50 e^-$ (0,75 p)
- h) – **szekunder-ortofoszfátion** (= hidrogén-foszfátion), (HPO₄)²⁻, amely a **H₃PO₄ molekulából** képződhet: lásd g)-nél; ebből, adott körülményeken H⁺ szakad le, magyarázat, lásd a)-nál; $n(e^-) = 1(H) + 15(P) + 4x8(O) + 2x1 = 50 e^-$ (0,75 p)
4. A) **Elő ionizációs energia = 1 e⁻ leadásához szükséges energia.** Értéke függ: atomsugártól és utolsó héjon levő elektronok számától – **minél nagyobb a sugár és minél kevesebb elektron az utolsó héjon, annál könnyebben ad le egyet ⇒ annál kisebb ez az energia.** A **c), vagyis a K**: legnagyobb az atomsugara és 1 e⁻ leadásával stabil oktett szerkezet alakul ki. (2,0 p)

B) Itt: minél kisebb az atomsugár és minél több e⁻ van az utolsó héjon, annál nehezebben ad le az atom egy elektront ⇒ annál nagyobb ez az energia. A e), vagyis a Ne, annak ellenére, hogy 2 héja van, a Ca-nak pedig 4 héja, de a Ne-nak stabil szerkezete van (=oktett). (1,5 p)

C) a) SiH₄: **H**   b) CS₂: **C, S**   c) SO₂Cl₂: **O**   d) BrCl: **Cl**   e) HCN: **N**
 f) HClO₄: **O**   g) C₂F₂Cl₂: **F**   h) P₄S₁₀: **S**   i) B₂H₆: **H**   j) P₃N₃: **N**   (2,15 p)

5. Kettő vagy több atomból álló atomcsoport = molekula, amelyben az alkotó atomok kovalens kötéssel kapcsolódnak. (0,6 p)

a) 2 atomos molekulák: **HCl, HF, HBr, BrF**, stb (0,2 p)
 b) 3 atomos molekulák: **H₂O, H₂S, SO₂, CO₂, HOCl**, stb (0,3 p)
 c) 4 atomos molekulák: **NH₃, PH₃, HNO₂, H₂O₂, SO₃**, stb (0,4 p)
 d) 5 atomos molekulák: **HNO₃, N₂O₃, HClO₃**, stb (0,4 p)
 e) 6 atomos molekulák: **H₂CO₃, H₂SO₃, HClO₄**, stb (0,5 p)
 f) 7 atomos molekulák: **P₂O₅, N₂O₅, H₂SO₄, H₃PO₃**, stb (0,5 p)
 g) 8 atomos molekulák: **H₃PO₄, IF₇**, stb (0,6 p)

6. A C-atom természetes izotópjai: ¹²C, ¹³C, ¹⁴C; az O-atom természetes izotópjai: ¹⁶O, ¹⁷O, ¹⁸O.
 Így a lehetséges CO₂ molekulák és azok tömege:

(1) ¹²C¹⁶O₂ és M = 44; (2) ¹²C¹⁷O₂ és M = 46; (3) ¹²C¹⁸O₂ és M = 48;
 (4) ¹²C¹⁶O¹⁷O és M = 45; (5) ¹²C¹⁶O¹⁸O és M = 46; (6) ¹²C¹⁷O¹⁸O és M = 47;
 (7) ¹³C¹⁶O₂ és M = 45; (8) ¹³C¹⁷O₂ és M = 47; (9) ¹³C¹⁸O₂ és M = 49;
 (10) ¹³C¹⁶O¹⁷O és M = 46; (11) ¹³C¹⁶O¹⁸O és M = 47; (12) ¹³C¹⁷O¹⁸O és M = 48;
 (13) ¹⁴C¹⁶O₂ és M = 46; (14) ¹⁴C¹⁷O₂ és M = 48; (15) ¹⁴C¹⁸O₂ és M = 50;
 (16) ¹⁴C¹⁶O¹⁷O és M = 47; (17) ¹⁴C¹⁶O¹⁸O és M = 48; (18) ¹⁴C¹⁷O¹⁸O és M = 49. (4,5 p)

7. A) a)- a vegyületek képlete: XS₂ és XBr₄,
 - molekulatömegük: M(XS₂) = A_x+64 és M(XBr₄) = A_x+320
 $A_x+64 / A_x+320 = 23/87$ **A_x = 28** (2,25 p)

b) szilícium, Si (0,5 p)

B) M(NH₄NO₃) = 80, amely 28 tömeg egység N-t tartalmaz (0,25 p)

- a **hasznos** NH₄NO₃ tömege: m_n = 80x75/28 = **214,28 kg NH₄NO₃** (0,75 p)

- a **felhasznált** NH₄NO₃ tömege: m_{össz} = 214,28x100/75 = **285,70 kg NH₄NO₃** (0,75 p)

C) A(Mn) = 55, A(O) = 16, M(MnO₂) = 87 (0,5 p)

100 g ásványban: 20 g MnO₂, amelyben m_{Mn} = 55x20/87 = 12,64 g = **12,64 % Mn** (1,0 p)

- tehát ez az ásvány nem felel meg a Mn kitermelésének, mert a Mn-tartalma kisebb, mint 15 %. (0,5 p)

8. a) Először mind a 4 kémcsőbe Zn-darabot teszünk, kettőben gázfejlődés észlelhető, de kezdetben különböző intenzitással. (0,75 p)

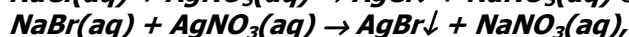
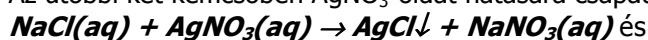
- a **klóros vízben: Cl + H₂O ⇌ HOCl + HCl** egyensúlyi folyamat van, a **Zn jelenlétében az egyensúly** a savak képződésének irányába **tolódik**, mert a Zn reagál a HCl-dal; (1,25 p)

- itt a **H₂ fejlődés kezdetben nem olyan heves**, mint a HCl-oldatban, mert a HCl mellett az **instabil HOCl is keletkezik**, amely **fokozatosan bomlik és alakul HCl-dá**, így ebben a kémcsőben **a H₂ fejlődése több ideig** tart. (1,25 p)

Két kémcsőben semmilyen változás nem történik a **Zn hatására**:

ezek a NaCl- és NaBr-oldatok (0,25 p)

b) Az utóbbi két kémcsőben AgNO₃-oldat hatására csapadék válik ki:

- az **AgCl fehér-, míg az AgBr halványsárga** csapadék (1,5 p)

9. a)

(28X0,2=5,6 p)

1	KOV	A	SAV	8	ANT	I	MON	15	ATO	M	MAG	22	ITT	R	IUM
2	NIO	B	IUM	9	FIX	Í	RSÓ	16	HAF	N	IUM	23	NÁT	R	IUM
3	TER	B	IUM	10	GAL	L	IUM	17	BAR	N	AKÓ	24	HAS	S	IUM
4	KAL	C	IUM	11	TAL	L	IUM	18	HAL	O	GÉN	25	PLA	T	INA
5	TRÍ	C	IUM	12	HOL	M	IUK	19	AMM	Ó	NIA	26	NEU	T	RON
6	IRI	D	IUM	13	KAD	M	IUM	20	ÖTV	Ö	ZET	27	MÁR	V	ÁNY
7	VOL	F	RÁM	14	FER	M	IUM	21	KRI	P	TON	28	FOL	Y	SAV

- b) (9) $\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3$, *nátrium-tioszulfát = dinátrium-[trioxo-tioszulfát]* (0,4 p)
 (27) CaCO_3 , *kalcium-karbonát* (0,3 p)
 (28) *HF-oldat, hidrogén-fluorid oldat* (0,25 p)
- c) Nb, Z = 41; Tb, Z = 65; Ca, Z = 20; T, Z = 1 (H-izotóp); Ir, Z = 77; W, Z = 74; Sb, Z = 51;
 Ga, Z = 31; Tl, Z = 81; Ho, Z = 67; Cd, Z = 48; Fm, Z = 100; Hf, Z = 72; Kr, Z = 36;
 Y, Z = 39; Na, Z = 11; Hs, Z = 108; Pt, Z = 78. (18x0,1=1,8 p)